

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU

Marianne Hellman

Teresa Ruisma

VAIHTOEHTONA KOTIKOULU

Sosiaali- ja terveystieteiden Porin yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Erityispedagogiikan suuntautumisvaihtoehto

2009

TIIVISTELMÄ

VAIHTOEHTONA KOTIKOULU

Ruisma, Teresa
Hellman, Marianne
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Pori
Sosiaalialan koulutusohjelma
Erityispedagogiikka suuntautumisvaihtoehto
Tammikuu 2009
Työn ohjaaja: Virtalaine, Matti lehtori VTL YKL
sivumäärä: 38

Asiasanat: Kotikoulu, lastensuojelu, opetus, oppivelvollisuus, kotiopetus

Opinnäytetyössä selvitettiin Satakunnan alueella sijaitsevan 7 kotikoulun yhdeksäsluokkalaisten oppilaiden ja heidän opettajiensa näkemyksiä kotikoulusta: millaista siellä on opiskella ja opettaa.

Tutkimusaineisto koottiin kyselylomakkeiden avulla. Vastaukset saatiin viidestä kotikoulusta. Vastanneet oppilaat olivat iältään 14–17-vuotiaita, vastaukset saimme 18 oppilaalta. Vastanneista tyttöjä oli 7 ja poikia 11.

Oppilaista suurin osa opiskeli kotikoulussa mielellään. Kotikoulun vahvuuksina pidettiin muun muassa sitä, että opettajilla oli aikaa kuunnella ja auttaa, samoin ryhmähenkeä ja pienryhmätyöskentelyä pidettiin hyvinä asioina. Toisaalta puutteina tulivat esille työrauhan ajoittainen puuttuminen, valinnaisten aineiden vähäisyys ja epätarkoituksenmukaiset toimitilat.

Vastanneista viidestä opettajasta, oli sekä naisia että miehiä. Opettajilla oli luokassaan 5-8 oppilasta. Kotikoulussa opettamisesta oli kokemusta kolmesta kymmeneen vuoteen. Kotikoulussa opiskelemisen mahdollisuutta opettajat pitivät oppilaiden kannalta tarkoituksen mukaisena ratkaisuna.

ABSTRACT

HOME SCHOOL AS AN OPTION

Teresa Ruisma,
Marianne Hellman
Satakunta Polytechnic
Social Services
Field of Specialisation Special Groups
Unit of Social Services and Health Care in Pori
January 2009
Supervisor: Virtalaine Matti LSS
Pages: 38

Key words: Home school, child welfare, teaching, compulsory education, home education

This thesis task is examine ninth graders who go some of the 7 home schools in Satakunta and their teachers views about home schooling: what is it like to study and teach in home school?

Exploratory material was collected with questionnaire. Answers were received from 5 home schools. Students who answered were aged 14 to 17 years old. We got answers from 18 students which were 7 girls and 11 boys.

Most of the students studied in home school willingly. Home schools strength were thought of among the other things that the teachers had time to listen and help. Also team spirit and small team working were thought good things. On the other hand there were lack of work peace sometimes and optional subjects fewness and impractical study environments.

Teachers whom answered were two women teachers and three men teachers. The teachers had five to eight students in their glasses. Experiences of teaching in home school were three to ten years. The chance of studying in home schools the teachers thought of appropriate solution in the students view.

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO.....	5
2.	LASTENSUOJELULAITOSTEN TEHTÄVIÄ OSANA LASTENSUOJELUA.....	7
	2.1. Lastensuojelun määrittelyä.....	7
	2.2. Lastensuojelun keskeiset periaatteet.....	8
	2.3. Kunnan velvollisuus valvoa lastensuojelun toteutumista.....	8
3.	HUOSTAANOTETTUJEN LASTEN MÄÄRÄ JA SIJAISHUOLTOJÄRJESTELYT.....	9
	3.1. Huostaan otettujen lasten määrä vuonna 2007.....	9
	3.2. Sijaishuolto järjestelynä.....	9
4.	KOTIKOULUN KÄSITTEEN JA TOIMINNAN MÄÄRITTELYÄ.....	11
	4.1. Kotikoulun alkutaival.....	11
	4.2. Kotikoulu osana oppivelvollisuuteen liittyviä järjestelyjä.....	12
	4.3. Kotikoulun yhteys yleisopetukseen ja kunnan koulutoimeen.....	14
	4.4. Uudistetun lastensuojelulain vaikutukset opetustoimeen.....	16
	4.5. Kotikoulun omaleimaisuus ja tavoitteet.....	18
	4.6. Kotikoulussa toimiva henkilökunta.....	18
	4.7. Kotikoulun rahoitus.....	19
5.	TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	20
	5.1. Opinnäytetyön taustaa.....	20
	5.2. Tutkimustehtävän määrittely.....	20
	5.3. Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	20
6.	KYSELYAINEISTON JÄSENNYYS JA ANALYSOINTI.....	21
	6.1. Taustatietoja oppilaista ja opettajista.....	21
	6.2. Opettajien arviointia kotikoulun opetuksesta.....	23
	6.3. Opettajien ammattitaidon arviointia.....	23
	6.3.1. Oppilaiden arviointia opettajien pätevyydestä sekä opettajien tyytyväisyys omaan opetustyöhönsä, mitä ominaisuuksia opettajilta vaaditaan.	23
	6.4. Kotikouluoppilaiden osallistuminen kunnalliseen koulun opetukseen; yleisyys ja hyöty.....	25
	6.5. Oppilaiden riittävä huomiointi opetuksessa oppilaiden ja opettajien mielest.....	26
	6.6. Työrauha ja kannustus kotikoulu luokissa.....	27
	6.7. Kotikoulun vahvuudet.....	29
	6.8. Kotikoulun heikkouksia.....	30
	6.9. Kehittämismahdollisuuksia kotikoulu toimintaan.....	30
	6.10. Opettajien arviointi omaan työturvallisuuteen ja oma asema työssään..	31
7.	POHDINTA.....	33
	7.1. Opinnäytetyön johtopäätökset.....	35
	LÄHTEET.....	37
	LIITTEET	

1. JOHDANTO

Kotikoulu on yksi vaihtoehto ”normaalille” koululle. Oppilas joka ei kykene jostain syystä opiskelemaan ”normaalissa” koulussa, on kotikoulu tässä kohtaa yksi vaihtoehto peruskoulun suorittamiselle. Syyt kotikouluun siirtymiseen, ovat yleensä psyykkisistä tai sosiaalisista vaikeuksista johtuvia. Yksityiset lastensuojelulaitokset ovat mahdollistaneet kotikouluopetuksen yhdessä koulutoimen kanssa. Kotikoulun opetus tapahtuu yleensä yhteisessä tilassa sen lastensuojelulaitoksen kanssa, mikä järjestää kotikoulupalvelun. Kotikoulun oppilaat asuvat pääosin lastensuojelulaitoksissa ja käyvät sieltä käsin kotikoulua, kyseiset oppilaat ovat siis yleensä lastensuojelulaitoksissa asuvia lapsia. Kotikouluihin on mahdollista ottaa oppilaita, myös avohuollon tukitoimena. (Lastensuojelulaitos Ravani Oy)

Kotikoulut toimivat yhteistyössä sen kunnan koulutoimen kanssa, missä kotikoulu sijaitsee. Kotikoulun oppilaat ovat kirjoilla sijoituspaikkakuntansa jossain koulussa, vaikka käyvätkin kotikoulua. Kotikoulu opetuksessa noudatetaan aina sen koulun opetussuunnitelmaa, jossa kukin oppilas on kirjoilla. Jokaiselle kotikoulun oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

(Lastensuojelulaitos Ravani Oy;FINLEX - Valtion säädöstietopankki .1998.)

Koulutyö kotikoulussa alkaa oppilaan arvioinnilla. Tarkoitus on arvioida oppilaan tiedot ja taidot, löytää vahvuudet ja mahdolliset oppimishäiriöt. Ensisijainen tavoite on saada lapselle positiivinen suhtautuminen koulutyöhön, hän voi usein suhtautua siihen kielteisesti. Aina ei asia ole tietenkään näin. Kotikoulun tavoitteena on tukea ja auttaa oppilasta saamaan yleisopetuksen opetussuunnitelman edellyttämät tiedot ja taidot, jotta oppilas saa peruskoulun päättötodistuksen ja mahdollisuuden jatko-opintoihin. (Lastensuojelulaitos Ravani Oy)

Kiinnostuksemme kotikouluja kohtaan heräsi opiskeluvuosiemme aikana. Alkunsa opinnäytetyö sai harjoittelujaksosta Ravanikodin lastensuojelulaitoksessa Vanha-Ulvilassa. Harjoittelujakso herätti meissä molemmissa paljon ajatuksia kotikoulun toiminnasta ja mahdollisuuksista. Aihe on tällä hetkellä ajankohtainen ja uusi,

näin ollen siitä ei ole vielä paljoa tietoa ja materiaalia. Koimme aiheen valintamme mielenkiintoiseksi, hyväksi ja ajankohtaiseksi.

Opinnäytetyön aineisto on kerätty kyselylomakkeilla Satakunnan alueella sijaitsevista seitsemästä kotikoulusta. Vastauksia saimme viidestä koulusta. Vastaajia oli yhteensä viisi opettajaa ja 18 oppilasta. Kyselylomakkeet oli suunnattu yhdeksäsluokkalaisille ja heidän opettajilleen. Valitsimme yhdeksäsluokkalaiset, koska heillä on enemmän peruskoulu vuosia takana, kuin muilla oppilailla. Täysin varmoja kuitenkin emme voi olla heidän opiskeluvuosistaan kotikoulussa, mutta oletamme, että he ovat todennäköisemmin käyneet pidempään kotikoulua kuin muut oppilaat ja siten he pystyvät vastaamaan kysymyksiin oletettavasti luotettavammin. Opinnäytetyössämme on käsitelty oppilaiden ja opettajien näkemyksiä ja ajatuksia kotikouluista. Onko kotikoulu hyvä vaihtoehto lastensuojelunpiirin kuuluvalla lapselle, kotikoulun hyvät - ja huonot puolet.

2. LASTENSUOJELULAITOSTEN TEHTÄVIÄ OSANA LASTENSUOJELUA

Sosiaalialan erityisosaamista ja lastensuojelun asiantuntijuutta edellyttävää sijoitettujen lasten kokonaisvaltaista hoitoa, kasvatusta ja kuntoutusta, toteutetaan lastensuojelulaitoksissa. Laitoksen tehtävä on luoda lasten voimavaroja tukeva positiivinen kasvatusilmapiiri. Sen pitää ylläpitää ja tukea lapselle tärkeitä ihmissuhteita järjestämällä hänelle mahdollisuus pitää yhteyttä ja tavata vanhempiansa, sisarusiansa ja muita hänelle läheisiä henkilöitä. Laitoksen täytyy huomioida lapsen hoidossa ja kasvatuksessa hänen fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tarpeiden vaativuus ja myös niiden arviointi. Päivärytmillä rakennetaan lapsen elämälle turvalliset rajat, johon kuuluu säännöllinen lepo, ruokailu, puhtaus, siisteys ja vapaa-aika. Laitoksen henkilökunta, jolla tulee olla monipuolista osaamista lasten palvelujen turvaamiseksi, vastaa näistä tehtävistä. Lastensuojelulaitoksen ulkopuolella on lisäksi tarvittavia palveluja; perus- ja ammatillinen koulutus, sosiaalipalvelut, terveydenhuolto, terapiat. (Länsi-Suomen lääninhallitus. 2008.)

2.1. Lastensuojelun määrittelyä

Lastensuojelun tehtävä on turvata lapsille ja nuorille mahdollisimman suotuisat kasvuolot yhteiskunnassa. Perinteisesti lastensuojelu on kattanut avohuollon tukitoimet ja kodin ulkopuolisen huollon. Avohuollon tukitoimet käsittävät lapsen tai nuoren toimeentulon, tukiasumisen, koulunkäynnin ja harrastustoiminnan turvaamisen sekä muut tarpeen mukaiset tukitoimet. Siihen kuuluvat myös perheen tukeminen ja kuntoutus. Avohuollon tukitoimena voidaan järjestää myös laitoshuoltoa ja perhehoitoa yhdessä vanhemman tai huoltajan kanssa tai 12 vuotta täyttäneelle lapselle yksinään. (Sosiaali- ja terveysministeriö. 2006) Nykyään lastensuojelun tehtävät ymmärretään entistä laajemmin. Peruspalveluille, kuten esimerkiksi neuvolalla, päivähoidolle ja kouluille, annetaan yhä selkeämpi tehtävä lastensuojeluongelmien havaitsemisessa ja poistamisessa. Kun järjestetään aikuisille esimerkiksi mielenterveys – ja päihdehoitoa, on aina selvitettävä heidän huollossaan olevien lasten hoidon ja tuen tarve. (Perhehoitoliitto ry/Pelastakaa lapset ry)

2.2. Lastensuojelun keskeiset periaatteet

Lastensuojelutyötä ohjaa kuusi periaatetta, josta säädetään lastensuojelulain 4§:ssä. Nämä kuusi periaatetta ovat 1) lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukeminen, 2) varhainen puuttuminen ja ongelmien ehkäisy, 3) ensisijaisuus lapsen etuun, 4) avohuollon ensisijaisuus (ellei lapsen etu muuta vaadi), 5) sijaishuollon järjestäminen viivytyksettä, kun se on lapsen edunkannalta välttämätön, 6) sijaishuoltoa järjestettäessä otettava huomioon perheen jälleen yhdistämisvelvoite- kuitenkin lapsen edun mukaisella tavalla. Se on huomioitava kaikissa lasta koskevissa toimenpiteissä. Lapsen etu syrjäyttää vanhempien edun, mikäli edut ovat ristiriidassa keskenään. Laki myös velvoittaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valvomaan lapsen edun toteutumista. Lisäksi lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki. 2007.)

Lastensuojelun tehtävät ovat yleisenä; kasvuolosuhteisiin vaikuttaminen, lasta hoitavien henkilöiden kuten vanhempien kasvatumahdollisuuksien tukeminen sekä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteuttaminen. Lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Perhehoitoliitto ry/Pelastakaa lapset ry.)

2.3. Kunnan velvollisuus valvoa lastensuojelun toteutumista

Kuntien on velvollisuus huolehtia lastensuojelulain mukaan siitä, että lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laadultaan sellaisiksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on tehtävä yhteistyötä muiden viranomaisten ja palveluja järjestävien yhteisöjen kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi sekä kehittämiseksi kunnan tai useamman kunnan on laadittava lastensuojelun suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkastetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Perhehoitoliitto ry/Pelastakaa lapset ry.)

3. HUOSTAANOTETTUJEN LASTEN MÄÄRÄ JA SIJAISHUOLTOJÄRJESTELYT

3.1. Huostaan otettujen lasten määrä vuonna 2007

Lastensuojelulaitoksia on viimeisen viiden vuoden aikana perustettu paljon Satakuntaan. Yksi syy uusien lastensuojelulaitoksien perustamiseen on huostaan otettujen lasten määrän lisääntymiseen. Vuoden 2007 aikana Suomessa oli yli 16 000 lasta sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Kasvua oli 1,8 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen 2006. Huostassa olevien lasten kokonaismäärä on viime vuosina kasvanut 2-6 prosentin vuosivauhtia. (Stakes – Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2008.)

Sijoitetusta lapsista vuonna 2007 oli poikia 53 prosenttia (8507) ja tyttöjä 47 prosenttia (7552). Poikien osuus sijoitetusta lapsista ja nuorista on pysytellyt tyttöjen vastaavaa osuutta suurempana. (Stakes – Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2008.)

3.2. Sijaishuolto järjestelynä

Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen kasvatuksen ja hoidon järjestämistä kodin ulkopuolella, tavoitteena on lapsen arjen mahdollistaminen. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki. 2007.) Lastensuojelun tehtävä on tukea ja auttaa perheitä tilanteissa, joissa on vaikea selvitä omin voimin. Lapsi tai perhe voi itse hakea apua esimerkiksi perhe- ja kasvatusneuvolasta. Viranomaisille voidaan myös tehdä lastensuojeluilmoitus, jos perhe ei itse hae apua. Kunnalla on velvollisuus ottaa lapsi huostaan ja järjestää hänelle sijaishuolto, jos mitkään avohuollon menetelmät lapsen elämäntilanteen parantamiseksi eivät auta. Lapsi voi itse myös vaarantaa terveytensä tai kehityksensä, esimerkiksi käyttämällä päihkeitä tai syyllistymällä johonkin muuhun rikokseen. Sijaishuollon tulee antaa lapselle paremmat olosuhteet kuin hänellä muutoin olisi ja sen tulee olla lapsen edun mukaista. (Lastensuoje-

lunkeskusliitto)

Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona tai laitoshuoltona taikka muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Mikäli lapsi on alle 12-vuotias, häntä ei saa ilman vanhempien, huoltajan tai sen henkilön, jonka hoidossa lapsi on, lupaa sijoittaa koulukotiin tai muuhun siihen rinnastettavaan yksityiseen lastensuojelulaitokseen. Yleisimmät sijaishuoltomuodot ovat sijaisperheet, ammatilliset perhekodit sekä SOS -lapsikyläkodit, lastenkodit, nuorisokodit, koulukodit ja niiden perhekodit ja lasten - tai nuorisopsykiatrian osastot. Lapsen huostassapito päättyy viimeistään, kun hän täyttää 18, tai aikaisemmin jos koetaan, että huostassapitoon ei ole enää tarvetta. Sosiaalilautakunnan on kuitenkin huolehdittava sijaishuollon päätyttyä lapsen tai nuoren jälkihoidosta siihen saakka kunnes hän täyttää 21 vuotta. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki. 2007; Känkkänen, P. & Laaksonen, S. 2006.)

Perhehoitoon pyritään sijoittamaan pääsääntöisesti vauva ja leikki-ikäisiä, koska tämän ikäiset lapset useimmiten hyötyvät ja saavat turvallisia kiintymyssuhteita. Pitkäaikaiseksi arveltua sijaishuollon tarvetta varten pyritään etsimään myös sijaisperhettä. (Hakkarainen 2006, 6; Kalland 2004, 136.)

Mikäli lapsella ilmenee psyykkisiä oireita, on tällöin ammatillinen perhekoti usein paras mahdollinen vaihtoehto. Vanhempien lasten murrosikä on tässä kohtaa mieltittävä tarkkaan. Laitoshoidon koetaan parhaaksi mahdolliseksi, kun kyseessä on lyhytaikainen sijoitus tai lapsella on esimerkiksi päihderiippuvuus. (Hakkarainen 2006, 6; Kalland 2004, 136.)

Vuonna 2007 sijoitetusta lapsista 5526 lasta oli perhehoidossa, kun taas 8095 lasta oli laitoshuollossa. Perhesijoitusten osuus on laskenut pidempään tasaisesti ja laitoshuollon osuus vastaavasti kasvanut. Vuonna 2007 Suomessa oli 29 kuntaa, joissa ei ollut kodin ulkopuolisia sijoituksia. (Stakes – Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2008.)

4. KOTIKOULUN KÄSITTEEN JA TOIMINNAN MÄÄRITTELYÄ

Kotikoulu tarjoaa lastensuojelulaitoksissa asuville tai kotikoulusta hyötyville oppilaille kotiopetusta. Kotikoulu tarkoittaa järjestelyä, jossa oppivelvollinen ei käy kunnallista tai yksityistä, kodin ulkopuolella sijaitsevaa koulua, poikkeuksena lapset, jotka käyvät kotikoulua lastensuojelunlaitoksessa asumatta siellä kuitenkaan. Kotikoulun idea pähkinäkuoressa on se, että opiskelu tapahtuu henkilökohtaisesti laaditun tavoitteellisen aikataulun ja ohjelman puitteissa kotiolosuhteissa. (Wikipedia. 2008.)

4.1. Kotikoulun alkutaival

Helsingiläisille lasten- tai nuorisokodissa asuville yläasteen oppilaille perustettiin Pohjois-Helsingissä ensimmäinen kotikoulu. Koulussa toimi varsinaisesta koulu-yhteisöstä erillään yläasteen esy - luokka (käytöshäiriöisille tarkoitettu luokka), se oli tarkoitettu oppilaille, joilla oli suuria vaikeuksia koulunkäynnin vaatimassa tunteiden hallinnassa ja käyttäytymisessä. Nämä oppilaat eivät kyenneet käymään koulua yleisopetuksen puolella. Oppilaiden tausta oli rankka: käytös oli hyvin itsetuhoista ja vihamielistä, ja usein tähän itsetuhoiseen käyttäytymiseen liittyi myös pähteiden käyttöä. Osa oppilaista oli ollut sairaalassa hoitojaksolla, osa oli edelleen psykiatrisen avohoidon asiakkaana. Tästä lähti idea kotikoulun perustamiseksi. (Jahnukainen, M., Kekoni, T. & Pösö, T. 2004, 119-121.)

Eräät nuorisokodit ja muut laitokset, jotka olivat rinnastettavissa koulukotiin, olivat sopineet oppilaiden hoitopäivistä siten, että oppilaat kävivät koulua Helsingin ulkopuolella ja viettivät lomansa laitoksessa kaupungissa. Näin ollen kyseiset oppilaat olisivat tarvinneet huoneen ja palvelun kahdessa eri paikassa. Jatkuvien karkailujen vuoksi katsottiin, että pysyvästi Helsingissä asuminen ja kotikoulun käyminen toisivat helpotusta oppilaan jatkuvaan valvomiseen sekä koulun ja asuinyksikön yhteistyön sujumiseen. Varsinaisesta kouluympäristöstä luokka toimi erillään. Tällaisesta erillisestä ratkaisusta hyötyivät erityisesti asiakkaana olevat lapset. Kotikoululuokka sai tilat kaupungin kerrostalosta. Kerrostalo sijaitsi

hyvien kulkuyhteyksien päässä, lähellä neljää lastensuojelulaitosta. Luokkaan pyrittiin sijoittamaan vain lähialueen oppilaita, Helsingin opetusviraston lähikouluperiaatteen mukaisesti. Tällä tavoin pystyttiin paremmin valvomaan oppilaitten kouluun saapumista ja koulussa olemista. Näin pystyttiin myös parantamaan koulun, kodin ja ympäristön vuorovaikutusta. (Jahnukainen, M., ym. 2004, 119-121.)

Merkittävänä koettiin peruskoulun suorittaminen oppivelvollisuusiän puitteissa, oppilaiden syrjäytymistä estävänä tekijänä. Henkilökunnan yhteistyön kautta oli myös kotikoulun tarkoituksena tarjota oppilaille mahdollisuuksia pysyvyyden kokemiseen. Useimmilla nuorilla oli elämä ollut sirpaleista monien heidän kokemuksensa hylkäämisten ja ihmissuhteiden katkeamisten takia. (Jahnukainen, M., ym. 2004, 119-121.)

Kotikoulukokeilussa tavoitteena oli tukea ja valvoa oppilaiden koulunkäyntiä sekä parantaa vuorovaikutusta ja yhteistyötä ihmisiin, jotka kuuluivat oppilaan elämään. Kotikoulua kävivät myös sellaiset oppilaat, jotka asuivat kotona. Näiden oppilaiden vanhempiin pyrittiin pitämään yhteyttä säännöllisin väliajoin. Laitoksissa asuvien oppilaiden omahoitajat olivat tässä tapauksessa niitä niin sanottuja vanhempia. (Jahnukainen, M., ym. 2004, 119-121.)

Tällä hetkellä Satakunnassa on seitsemän kotikoulua. Nykyään kotikoulut on pääsääntöisesti tarkoitettu lastensuojelun asiakkaille, niin kuin ensimmäisessäkin perustetussa kotikoulussa. Useammat kotikoulut sijaitsevat lastensuojelulaitoksien pihapiireissä, ei kunnan järjestämissä koulun tiloissa eikä muussakaan erillisissä tiloissa lastensuojelulaitoksien ulkopuolella. (L, Hyvönen. Henkilökohtainen tiedonanto.2008.)

4.2. Kotikoulu osana oppivelvollisuuteen liittyviä järjestelyjä

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkami-

sesta on kulunut 10 vuotta. Jos lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ei ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. (Opetushallitus. 2004.) Opetuksen järjestäjällä eli kunnalla on vastuu opetussuunnitelman kehittämisestä ja laadinnasta. Perusopetuksen kasvatus- ja opetustyöstä päätetään opetussuunnitelmassa, siinä määritellään perusteissa määritellyjä tavoitteita ja sisältöjä sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki.1998)

Vaikka Suomessa on oppivelvollisuus, niin Suomessa ei ole koulupakkoa. Suomessa on opittavaksi vaaditut asiat määritelty laeilla ja säädöksillä. Oppivelvollisuuden on osallistuttava järjestettyyn perusopetukseen tai saatava muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot (kotiopetus). Näin Suomessa saa opiskella muissakin vaihtoehtoisissa paikoissa kuin varsinaisessa koulurakennuksessa, kuten esimerkiksi kotona. Lastensuojelulaitosten yhteydessä olevat kotikoulut ymmärretään kotiopiskeluna. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki.1998; Opettajan verkkopalvelu)

Suomen kunnat ovat velvoitettuja järjestämään opetusta kunnassa asuville oppivelvollisuusikäisille. Kunta voi järjestää opetuksen yhdessä jonkin toisen kunnan kanssa tai ostaa palvelun joltakin yksityiseltä palveluntuottajalta. Kotikoulun palveluita on yksityisissä lastensuojelulaitoksissa. Kunta on kuitenkin vastuussa siitä, että opetus toimii annettujen lainsäädäntöjen puitteissa. Kunta on myös velvollinen järjestämään kotikoulun oppilaille tarvittavat opetusmateriaalit. Kotikoulun opetuksessa noudatetaan aina sen koulun opetussuunnitelmaa, jossa kukin oppilas on kirjoilla. Jokaiselle kotikoulun oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS.(Lastensuojelulaitos Ravani Oy;Puura, M. 2007.)

Koska lapsen koulupaikan ei tarvitse olla varsinainen koulurakennus tai kunnallinen laitos, voi valtioneuvosto myöntää opetusluvan rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Hakijalla, tässä tapauksessa yksityisellä lastensuojelulaitoksella ja kotikoululla täytyy olla taloudelliset ja ammatilliset edellytykset opetuksen järjestämiseen. Opetuksen järjestämisen luvan saamisen edellytyksenä on, että sen järjestäminen perustuu erityiseen koulutus- tai sivistystarpeeseen, ja että opetuksen järjes-

täjä ja kunta, jossa opetusta järjestetään, ovat sopineet asiasta. Valtioneuvosto voi peruuttaa opetusluvan, jos se ei täytä vaadittuja kriteereitä. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia taitoja ja tietoja. Opetuksen tulee edistää tasa-arvoisuutta ja sivistystä yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Opetuksen tavoitteena on myös turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella. Kunta arvioi opetusta, että voidaan turvata opetuksen laatu ja kehittää oppimisen edellytyksiä, sekä yksityisissä että kunnallisissa oppilaitoksissa. Oppilaan arvioinneilla koetetaan taas tukea oppilaan omaa itse arviointia ja kannustaa häntä opiskeluun. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki. 1998.)

Jos kunta sijoittaa lapsen toisen kunnan alueella olevaan lastensuojelulaitokseen, on sijoittava kunta velvollinen ilmoittamaan lapsen sijoituksesta sekä sijoituksen loppumisesta sijoituskunnalle, jotta tarvittavat tukitoimet voidaan suorittaa sekä lapsi saa tarvitsemansa tuen ja avun. Sijoitettaessa lapsi toiseen kuntaan myös opetusvelvollisuus siirtyy sijoituskunnalle. Päätösvalta opetuksesta uuden lain nojalla on sosiaalihuollon vastaavalla toimielimellä. Sijoituskunnan tulee järjestää lapselle opetusta, mutta muistaa, että täten päätäntävalta ei ole sijoituskunnalla, lastensuojelulaitoksella tai sijaisvanhemmilla, ilman erillistä valtakirjaa. (Puura, M. 2007.)

Sijaishuollosta vastaavan tahon kanssa neuvotellaan mihin kouluun lapsi tai nuori sijoitetaan, sekä erityisopetuksen tarpeesta. Neuvottelussa pyritään yhteistoimintaan lapsen vanhemman ja huoltajan kanssa, jossa on ensisijaisena lapsen oma etu. (Puura, M. 2007.)

4.3. Kotikoulun yhteys yleisopetukseen ja kunnan koulutoimeen

Lastensuojelulaitoksien kotikoulut toimivat yhteistyössä sijaintikunnan koulutoimen kanssa. Kotikoulun oppilaat ovat kirjoilla jossakin kotikunnassa sijaitsevassa koulussa. Kotikoulun opetuksessa noudatetaan aina sen koulun opetussuunnitelmaa, jossa kukin oppilas on kirjoilla. Jokaiselle kotikoulun oppilaille laaditaan

henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). (M. Salomaa. Henkilökohtainen tiedoksianto. 2008.)

Lastensuojelulaitoksissa henkilökunta on kirjava. Lastensuojelulaitoksissa toimivat sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, kotikoulusta vastaava henkilökunta sekä muu henkilökunta kuten esimerkiksi siistijä ja emäntä. Kotikoulun henkilökunta koostuu luokanopettajista, erityisluokanopettajista ja mahdollisesta koulunkäyntiavustajasta. Satakunnassa on kotikouluja, joissa työskentelee opettajia ilman luokan- tai erityisluokanopettajan pätevyyttä. Suotavaa kuitenkin olisi, että opettajina toimisivat alan ammattilaiset. Koko lastensuojelulaitoksen henkilökunta toimii yhteistyössä toistensa kanssa. Henkilökunnalla on myös paljon muita tahoja, joiden kanssa he tekevät yhteistyötä. Kotikoulun henkilökunta on pääsääntöisesti vastuussa kotikoulun oppilaista, mutta tekevät yhteistyötä lastensuojelulaitoksen muun väen kanssa sekä etenkin paikallisen koulutoimen kanssa. (M. Salomaa. Henkilökohtainen tiedoksianto. 2008.)

Kunnan koulutoimi on velvollinen järjestämään lastensuojelulaitoksen kotikouluun opetusmateriaalit. Opetuksen julkisuutta koskevien säännösten mukaan lääninhallituksen edustajat ovat oikeutettuja mennä seuraamaan annettavaa opetusta sekä tutustua opetusvälineisiin ja -materiaaleihin. Kantelun perusteella lääninhallitus voi tutkia onko koulutusta järjestettäessä toimittu määräysten ja säännösten mukaisesti. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki. 1998; Vaskuri, J. 2006.)

Kotikoulun oppilas noudattaa sen kunnan opetussuunnitelmaa, jossa on kirjoilla, kuten jo edellä mainitsimmekin. Perusopetuksen opetussuunnitelmasta tulee kuitenkin ilmetä seuraavat seikat sen mukaan kuin opetuksen järjestäminen edellyttää:

- arvot ja toiminta-ajatus
- yleiset kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet
- kieliohjelma
- noudatettava paikallinen tuntijako
- toimintakulttuurin, oppimisympäristön ja työtapojen kuvaukset

- opetuksen mahdolliset painotukset, kielikylpy tai vieraskielinen opetus
- opetuksen mahdollinen eheyttäminen
- aihekokonaisuuksien toteuttaminen
- opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain eri oppiaineissa tai opintokokonaisuuksittain vuosiluokkiin jakamattomassa opetuksessa
- valinnaisaineiden opetus
- tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle
- yhteistyö esiopetuksen ja muun perusopetuksen kanssa
- kodin ja koulun yhteistyö
- yhteistyö muiden tahojen kanssa
- oppilashuollon suunnitelma ja siihen liittyvän yhteistyön järjestäminen
- oppimissuunnitelman laatimisen periaatteet
- ohjaustoiminta opiskelun tukena ja työelämään tutustumisen järjestelyt
- kerhotoiminnan järjestäminen
- tukiopetuksen järjestäminen
- erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus
- eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien oppilaiden opetus
- oppilaan arviointi ja sen perustuminen hyvän osaamisen kuvauksiin ja päätösarvioinnin kriteereihin
- opinnoissa etenemisen periaatteet
- todistukset
- tietostrategia
- toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen (Opetushallitus. 2004.)

Opetuksen järjestäjän eli kunnan tulee hyväksyä opetussuunnitelma. Se laaditaan osin sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvien henkilöiden kanssa, siinä määrätään myös koulun ja kodin yhteistyöstä. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki. 1998.)

4.4. Uudistetun lastensuojelulain vaikutukset opetustoimeen

Kunnan tai useamman kunnan on laadittava suunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelma tarkastetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa on huomioitava suunnitelma, joka pitää sisällään tietoja lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä palveluista ja toimista ja yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä. (FINLEX – Valtion säädöstietopankki. 2007;Puura, M. 2007.)

Uusi lastensuojelulaki edellyttää yllä mainitun lisäksi, että kunta on velvollinen järjestämään koulukuraattori – ja koulupsykologin palveluita. Nämä kyseiset palvelut antavat kunnan perusopetuslain piiriin kuuluville oppilaille tukea ja ohjausta koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien psyykkisten ja sosiaalisten vaikeuksien ehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Palveluilla tulisi myös edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä. (Puura, M. 2007.)

4.5. Kotikoulun omaleimaisuus ja tavoitteet

Lastensuojelulaitoksien kotikoulut ovat sijaitsevat fyysisesti yleensä samassa pihapiirissä kuin itse laitos. Koulun tilat on suunniteltu vastaamaan oppilaiden erityistarpeita. Kotikoulussa usein keskitytään pienryhmäopetuksessa oppilaan yksilölliseen opetukseen ja annetaan oppilaalle valmiuksia toimia ryhmässä. Kotikoulussa työskentelee yksi tai useampi opettajana ja mahdollisesti koulunkäyntiavustaja. (Lastensuojelulaitos Ravani Oy.)

Opetuksen tavoitteena kotikoulussa on tukea ja auttaa lasta sekä nuorta kasvaamaan yhteiskunnan jäsenenä ja antaa heille tietoja ja taitoja joita he tulevat tarvitsemaan elämänsä varrella sekä edistää tasa-arvoisuutta ja sivistystä. Kotikoulussa on tavoitteena tukea ja auttaa oppilasta saamaan yleisopetuksen opetussuunnitelman tiedot ja taidot, jotta oppilas saa peruskoulun päättötodistuksen ja mahdollisuuden jatko-opintoihin. Kotikoulussa on tärkeää myös oppilaan itsetuntemuksen ja sosiaalisten taitojen tukeminen ja kehittäminen. Koulutyöskentelyssä on vahva eettinen painotus, joka tarkoittaa niin päivittäisen vastuun ymmärtämistä kuin vastuuntuntoiseksi kasvamista. (Lastensuojelulaitos Ravani Oy.)

4.6. Kotikoulussa toimiva henkilökunta

Jokaisessa oppilaitoksessa jossa järjestetään opetusta, täytyy olla toiminnasta vastaava rehtori, koulussa täytyy olla opetustarpeen mukaisesti opettajia, lisäksi opetuksen järjestäjällä voi olla koulunkäyntiavustajia ja muuta henkilöstöä. Valtioneuvosto säättää asetuksessaan rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksesta. (Wikipedia. 2008.) Satakunnan alueella ei ole kuin neljä kotikoulua, joissa kunta on järjestänyt opetuksen niin että kelpoisuusvaatimus tulee täytettyä.. Kunnat, joissa kyseiset kotikoulut toimivat palkkaavat kotikouluihin yhden opettajan ja mahdollisesti yhden koulunkäyntiavustajan. Lastensuojelulaitokset ovat velvollisia palkkaamaan muu henkilökunta, mikäli kotikoulun tarve sitä vaatii. Tällä hetkellä kuitenkin keskustellaan asiasta ja yritetään saada jokainen kunta missä kotikouluja sijaitsee palkkaamaan kotikouluun opettajan ja mahdollisesti koulukäyn-

tiavustajan. (M. Salomaa. Henkilökohtainen tiedonanto.2008)

Oppivelvollista voi kotiopetuksessa opettaa esimerkiksi oppivelvollisen vanhempi, huoltaja tai opettaja. Suotavaa kuitenkin olisi, että kotikoulussa opetushenkilökunnalla olisi erityisluokan opettajan pätevyys tai ainakin luokanopettajan pätevyys.

(L, Hyvönen. Henkilökohtainen tiedonanto. 2008.)

4.7. Kotikoulun rahoitus

Mikäli kunta järjestää opetuksen laitoksessa, on kunta velvollinen palkkaamaan tällä hetkellä neljässä kotikoulussa opettajan ja kustantamaan opetusmateriaalin. Tässä tapauksessa kunta voi hakea valtionosuutta. Mikäli taas oppivelvollinen oppilas on kotiopetuksessa ja kunta ei järjestä opetushenkilökuntaa, kunta ei voi hakea valtionosuutta. Kunta saa rahaa valtiolta lapsen ja nuoren opetuksen tukemisen järjestämiseksi. Kunta on kuitenkin velvollinen järjestämään jokaiselle oppivelvolliselle opetus. (M., Salomaa. Henkilökohtainen tiedoksianto. 2008.)

Satakunnan alueella kunta palkkaa opetushenkilökunnan Porissa (Lastensuojelulaitos Viikari-Koti, Merituuli), Ulvilassa (Lastensuojelulaitos Ravaninkoti) ja Noormarkussa (Lastensuojelulaitos Jukola). Muissa kuntien laitosten kotikouluissa palkataan itse oma opetushenkilökunta. (M., Salomaa. Henkilökohtainen tiedoksianto.2008.)

5. TUTKIMUSTEHTÄVÄ

5.1. Opinnäytetyön taustaa

Suomessa on kunnallisia lastensuojelulaitoksia 94. (Kuoppala, T. 2008.) Yksityisiä lastensuojelulaitoksia on 384 ja yksityisiä perhekoteja on 184. (Stakes – sosi-aali- ja terveystieteen tutkimus- ja kehittämiskeskus.2008). Satakunnan alueella on tällä hetkellä 29 lastensuojelulaitosta. Satakunnan alueen lastensuojelulaitoksissa seitsemässä on kotikoulu. Näitä ovat lastensuojelulaitos Merituuli (Pori), Sijaisko-ti Samponpaja (Honkilampi), Viikari-Koti oy (Pori), Lasten- ja nuortenkoti Juko-la/Toukola (Pomarkku), Lastensuojelulaitos Joutsenjoki (Lavia), Satakunnan si-jaiskotipalvelut (Kokemäki) ja Lastensuojelulaitos Ravani (Ulvila). (Stakes - sosi-aali- ja terveystieteen tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2008.)

5.2. Tutkimustehtävän määrittely

Opinnäytetyössä selvitettiin Satakunnan alueella sijaitsevan 7 kotikoulun yhdek-säsluokkalaisten oppilaiden ja heidän opettajiensa näkemyksiä kotikoulusta: mil-laista siellä on opiskella ja opettaa.

Kyselyllä pyrimme selvittämään kaikkien seitsemän Satakunnan alueen kotikou-lujen yhdeksäsluokkalaisten ja heidän opettajiensa näkemyksiä ja ajatuksia. Onko kotikoulu hyvä vaihtoehto lastensuojelunpiirin kuuluvalle lapselle, kotikoulun hy-vät - ja huonot puolet.

5.3. Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimusmenetelmäksi valitsimme kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimusmene-telmän. Näin saimme annettua tarvittavan tilan oppilaille ja opettajille kertoa omia näkemyksiään ja ajatuksiaan kotikoulusta. Kyselylomakkeet pyrimme tekemään

ilman ennakko-oletuksia. Tarkoituksenamme oli saada tietoa ja kokemuksia millainen koulumuoto on parempi lastensuojelulaitoksissa asuville lapsille, ”normaali” koulu vai kotikoulu. Tutkimus suoritettiin puolistrukturoidulla kyselylomakkeella, jossa oli avoimia kysymyksiä ja muutamia valmiita vastausvaihtoehtoja. Vastaajiksi valitsimme Satakunnan alueen lastensuojelulaitosten kaikki kotikoulut, koska niitä on määrällisesti vain seitsemän. Kysymyksiin vastasivat viiden kotikoulun oppilaat (18) ja opettajat (5).

Arvioitavan aineiston keräsimme kyselylomakkeen avulla. Valitsimme lomakkeen, koska se oli mielestämme paras tapa lähestyä oppilaita sekä opettajia. Kysymyksessä oli kuitenkin seitsemän eri luokkaa ja näin haastateltavia henkilöitä useita, jolloin kyselylomakkeet olisi parempi analysoida, ennen kuin henkilökohtaiset haastattelut.

Pidimme kyselylomakkeiden vastauksia luotettavina erityisesti opettajien osalta. Heillä oli pitkä kokemus kotikoulussa opettamisesta ja siellä toimimisesta, sen hyödyistä ja myös mahdollisista haitoista. Oppilaiden osalta ajat, mitä he olivat opiskelleet kotikoulussa, vaihtelivat suuresti. Kyselylomakkeiden vastaukset olivat kuitenkin hyviä, oppilaat olivat joutuneet pohtimaan omia vastauksiaan ja kysymyksiin paneutuminen näkyi suurimmasta osasta vastauksia.

Käytimme pääsääntöisesti internetlähteitä, koska kirjallisuutta aiheesta ei tällä hetkellä vielä löydy. Kävimme myös koulutusvirastossa, Ravanikodissa, jossa haastattelimme useita henkilökunnan jäseniä ja soitimme Stakesiin ja saimme sitä kautta tietoa.

6. KYSELYAINEISTON JÄSENNYS JA ANALYSOINTI

6.1. Taustatietoja oppilaista ja opettajista

Kysymyksissä 1-3 kyselimme opettajien ja oppilaiden taustatietoja: sukupuoli,

ikä, kauanko oppilaat ovat olleet kotikoulun oppilaita ja kauanko opettajat ovat olleet kotikoulun opettajia, saadaksemme tietää kohderyhmämme yleistä tietoa ja taustaa.

Oppilaat olivat opiskelleet kotikoulussa muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen, heistä oli tyttöjä 7 ja poikia taas 11 eli yhteensä 18 oppilasta. Iältään oppilaat olivat 14–17-vuotiaita.

Opettajat olivat olleet kotikoulussa töissä useamman vuoden, kolmesta kymmeneen vuoteen, vastanneita opettajia oli yhteensä viisi. Oppilaiden arviointia kotikoulussa opiskelusta

Kysymys 4. Oppilailta kysyttiin mitä hyviä puolia ja oppimisen kannalta tärkeää kotikouluopetuksessa he näkivät. Valtaosa oppilaiden vastauksista oli erittäin myönteisiä. Pinnalle nousi kotikoulun pieni ryhmä, suurimassa kyselyyn vastanneessa luokassa oli kahdeksan oppilasta. Pienessä ryhmässä oppilaille oli mahdollisuus oppia ilman häiriötekijöitä ja opettajalla oli enemmän aikaa antaa henkilökohtaista opetusta. Ryhmän ollessa pieni ei synny suosittua porukkaa opettajan silmissä eikä ulkopuolista syrjintää oppilaiden keskuudessa. Pienessä ryhmässä opettaja pystyi paremmin kontrolloimaan luokkaa, läksyt tulee tehtyä ja luettua.

” Pieni ryhmä on yksi parhaimmista puolista kotikoulussa, Luokkahenki huomattavasti parempi kuin normaali koulussa.” (oppilas 7)

” Ryhmä on pienempi, joten ei pääse syntymään ”suosittua” porukkaa ja ulkopuolisten syrjintää. Opettaja ehtii keskittyä enemmän henkilökohtaiseen opetukseen pienessä ryhmässä.” (oppilas 3)

” Helpompaa ja ei ole häiriötekijöitä.” (oppilas 12)

6.2. Opettajien arviointia kotikoulun opetuksesta.

Kysymys 4. Opettajia pyydettiin arvioimaan kotikoulun opetusta, millä tavoin he näkevät kotikoulu opetuksen olevan ja perusteltua opetuksessa oleville lapsille. Opettajien vastauksissa nousi positiivisiksi asioiksi pieni ryhmä koko, kuten oppilailinkin, jolloin opettajalla oli aikaa antaa oppilailleen yksilöllistä tukea. Tärkeäksi opettajat kokivat myös koulun ja kodin yhteistyön ja moniammatillisen tuen. Tärkeimmäksi opettajien keskuudessa nousi kuitenkin oppilaiden mahdollisuus saada päästötodistus, joillekin oppilaille kotikoulu oli tähän ainut vaihtoehto.

” Kotikoulun oppilaat eivät ole pystyneet käymään normaalia yhteiskoulua käytösongelmien takia, ei edes osa-aikaisessa erityisopetuksessa (”tarkkiksella”). Kotikoulu on ainoa vaihtoehto näissä tapauksissa.” (opettaja 5)

” Koulunkäyminen lastensuojelulaitosten opetusyksiköissä on mielestäni joillekin oppilaille se viimeinen ja ainoa vaihtoehto saada peruskoulu suoritettua. Tämän asian turvaamisella mahdollistamme jatko-opinnot ja sitä kautta eväitä elämässä eteenpäin.” (opettaja 1)

6.3. Opettajien ammattitaidon arviointia

6.3.1. Oppilaiden arviointia opettajien pätevydestä sekä opettajien tyytyväisyys omaan opetustyöhönsä, mitä ominaisuuksia opettajilta vaaditaan.

Kysymys 5. Oppilaiden mielestä opettajat olivat yleisesti ammattitaitoisia ja päteviä. Vastauksissa nousi esille, että opettajat pitävät hyvän kurin luokassa. Samalla heillä voi olla humoristinen tyyli ohjata ja opettaa. Oppilaiden mielestä opettajat osasivat opettaa; perusteellisesti ja havainnollisesti. He neuvovat kokeisiin lukemisessa ja läksyjen teossa. Opettajilla ei ole suosikkioppilasta, vaan he osaavat ottaa jokaisen oppilaan tarpeet huomioon ja pitää sekä kohdella heitä yksilönä.

” Opettaja selittää asiat yksinkertaisesti ja tarkasti. Opettaja saa pidettyä luokan

kurissa, mutta on samalla huumorintajuinen.” (oppilas 18)

” Meidän opettajat osaa välillä, ja välillä ei.” (oppilas 11)

” He osaavat opettaa asiat niin kuin pitääkin ja pitävät jokaista samanarvoisena.” (oppilas 15)

” Erinomaisesti osaavat työnsä, antaisin 10.” (oppilas 14)

Kysymys 5. Opettajilta kysyttäessä tyytyväisyyttä omaan opetustyöhönsä ja mihin he haluaisivat parempia toimintaedellytyksiä. Esille tulivat oppiaineet, työkaverit, ammattitaito. Kysyttäessä mihin he halusivat parempia toiminta edellytyksiä, monen vastauksessa oli paremmat toimitilat. Kaivattiin myös enemmän yhteistyötä muiden koulujen kanssa sekä arvostusta muilta opetusviranomaisilta.

Kysymys 6. Kysyttäessä mitä mieltä opettajat olivat kotikoulun vaatimuksista ammattitaidon ja osaamisen suhteen opetustyössä esiin nousi, että opettajalla olisi hyvä olla tietoa erityisnuorista ja erilaisista oppimisvaikeuksista sekä erityisopettajan koulutus. Opettajien pitäisi hallita asiakokonaisuudet, hänellä pitäisi olla hyvä yleistieto, koska yksi opettaja opettaa kaikkia aineita. Työryhmän moniammatillisuus oli osalla suurena tukena. Luonteenpiirteistä tärkeimmiksi nousivat rohkeus ja kyky tuntea empatiaa.

” Olen tyytyväinen oppiaineisiin, joita opetan, oppilaisiin ja opettajaan, joka on työkaverini.” (opettaja 3)

” Tyytyväinen olen moniammatilliseen yhteistyömahdollisuuteen. Parempia tiloja kaipaisin, yhteistyötä enemmän läheisen peruskoulun kanssa ja arvostusta muilta opetusviranomaisilta.” (opettaja 4)

” Hyvä yleistieto kaikista opetettavista aineista helpottaa työtä (opettajalla kaikki aineet opetettavana). Tieto erilaisista oppijoista auttaa heidän kanssaan toimimista. Kyky tulla toimeen tämänkaltaisten lasten kanssa (kyky joko on tai ei ole!). ”

(opettaja 5)

” Työ edellyttää hyviä sosiaalisia taitoja, yhteistyö tahoja on paljon. Opettaminen vaatii laajaa tiedollista osaamista eri oppiaineista. ” (opettaja 1)

6.4. Kotikouluoppilaiden osallistuminen kunnalliseen koulun opetukseen; yleisyys ja hyöty.

Kysymys 6-7. Oppilailta kysyttiin osallistuivatko he yleisopetukseen, jos niin kuinka usein ja missä aineissa. Tähän kysymykseen emme saaneet mielestämme hyviä vastauksia oppilailta, kuten emme myöskään siihen, millaista hyötyä oppilaat kokivat yleisopetuksesta heille olevan. Monella oli tässä kohtaa vastaukseksi pelkkä viiva. Yksi oppilas oli vastannut, että hän osallistuu yleisopetukseen viisi kertaa viikossa. Vastauksien perusteella yleisopetukseen osallistuminen normaali koulussa ei ole yleistä. Oletamme vastauksien perusteella, että yksi oppilas käy muualla koulua, ei kotikoulua ja muut oppilaat opiskelevat vain kotikoulussa.

Kysymyksessä osallistuivatko oppilaat yleisopetukseen, jos niin kuinka usein ja missä aineissa, oli ehkä hieman vaikea. Kysymys oli ehkä hieman epäselvä, ja väärin muokattu. Yleisopetuksella tarkoitimme kunnallista koulua, käyvätkö oppilaat kunnalliskoulussa joillakin tunneilla, jos niin kuinka monta kertaa viikossa. Sana yleisopetus teki kysymyksestä epäselvän, koska oppilaat kotikoulussa opiskelevat myös yleisopetuksen mukaisesti. Opetusmateriaali kotikouluun tulee kunnallisesta koulusta.

Kysymys 7. Opettajilta kysyttiin osallistuivatko hänen oppilaansa yleisopetukseen ja miten he arvioisivat siitä olevan hyötyä oppilaille. Opettajat olivat vastanneet kysymykseen ja he tiesivät mitä tarkoitimme kysymyksellä, vaikka kysymys oli hieman epäselvästi esitetty. Oppilaat kotikoulussa ovat yleisopetuksen opetuksessa, kotikoulu toimii vain opetuspaikkana.

Yksi opettajista vastasi, että eräs hänen oppilaansa osallistui välillä, mutta myö-

hemmin siirtyi kokonaan ”normaali” kouluun. Yksi opettajista vastasi, että tällä hetkellä hänen oppilaitaan ei osallistu, mutta aiemmin osallistui kyllä. Opettajat näkivät ainoastaan hyviä puolia, kun lapsi tai nuori osallistuu ”normaalin” koulun opetukseen. Oppilailta säilyy yhteys suureen maailmaan. Oppilas tottuu ja hänen suhteensa säilyy normaaliin yhteisöön.

” Hyvä olla välillä suuremmassa yhteisössä, ” isossa maailmassa ”. Hyvä, että välillä on koulumatka kuljettavana. Valmistaa monella tavalla jatko-opiskelussa tarvittaviin taitoihin. ” (opettaja 5)

” Suhteet normaaliin kouluyhteisöön säilyvät. Koulumaailman normit pysyvät mielessä ja vaihtelu virkistää. ” (opettaja 2)

Oppilaiden osallistuminen kunnalliseen kouluun ei ole kovinkaan yleistä, tai ainakaan se ei käynyt ilmi kyselyssä.

6.5. Oppilaiden riittävä huomiointi opetuksessa oppilaiden ja opettajien mielestä

Kysymys 8. Oppilailta kysyttiin, kokevatko he saavansa tarpeeksi opettajilta henkilökohtaista ohjausta ja tukea, riittävässä määrin silloin, kun opittavan asian omaksumisessa on vaikeuksia. Kysymyksessä oli valmiit vastausvaihtoehdot: 1. Saan, miten? ja 2. En, miksi? . Suurin osa oppilaista koki saavansa tarpeeksi opettajalta henkilökohtaista ohjausta ja tukea riittävässä määrin silloin, kun opittavan asian omaksumisessa on vaikeuksia. Vastauksien joukosta löytyi myös oppilaita, jotka kokivat saavansa liikaakin apua. Suurin osa oppilaista oli kirjoittanut, että opettajat selittävät asiat, niin että oppilas ymmärtää ja oppii asian. Oppilaiden joukosta löytyi kuitenkin muutamia oppilaita, joiden mielestä luokka on liian iso ja näin ollen opettajalta ei löydy riittävästi aikaa yhdelle oppilaalle.

Kysymys 9. Oppilailta kysyttiin kokevatko he, että opettajilla oli tarpeeksi aikaa kuunnella ja henkilökohtaisesti kohdata oppilasta. Kysymyksessä oli valmiit vastausvaihtoehdot: 1. Kyllä, 2. Ei, oppilaita pyydettiin myös perustelemaan valitse-

mansa vaihtoehto. Kyllä vastauksien valitsi 12 oppilasta ja Ei vastauksien kolme oppilasta. Joukosta löytyi kolme vastausta, johon oli kirjoitettu: joskus, välillä ja molemmat.

Kysymys 10. Opettajilta kysyttiin kokivatko he, että heidän oppilaansa tulivat tarpeeksi huomioituksi. Kysymyksessä oli valmiit vastausvaihtoehdot: 1. Kyllä, 2. Ei, opettajia pyydettiin myös perustelemaan valitsemansa vaihtoehto. Kaikki opettajat olivat valinneet ”Kyllä” vaihtoehdon. Suuri syy tähän vaihtoehtoon oli pieni ryhmä ja erilliset tilat. Oppilaita luokassa on vähän ja näin ollen tämä mahdollistaa opettajien riittävän huomioimisen jokaista oppilasta kohtaan. Suurin osa opettajista mainitsi, että pyrkii huomioimaan oppilaita kahdenkeskisillä keskusteluilla.

”Oppilaita on niin vähän ja tällä hetkellä ei oppilasta, joka veisi kaiken huomion, joten aikaa on jokaiselle ja pystyn seuraamaan hyvin jokaisen oppimista.(Ilman koulunkäyntiavustajaa en varmaan pystyisi, sillä kuusikin erilaista oppijaa on paljon, kun oppiaineita on 9.)” (opettaja 5)

”Päivässä kuluu 90 % oppilaiden huomioimiseen. Herätys, koulumatka, opetus, ruokailu, huolto.” (opettaja 2)

”Koulussa on erillisiä tiloja, jotka mahdollistavat yksilöllisen opetuksen.” (opettaja 3)

6.6. Työrauha ja kannustus kotikoulu luokissa

Kysymys 10. Kysyttiin kokivatko oppilaat saavansa tarvittavan työrauhan kotikoulu luokassaan, pystyivätkö he työskentelemään häiriöttömästi? Kysymyksessä oli valmiit vastausvaihtoehdot 1. Kyllä, 2. Ei. Oppilaista 11 valitsi ”Kyllä” vaihtoehdon. ”Ei” vaihtoehtoja oli valittuina seitsemän. Jakauma ”Kyllä” ja ”Ei” vastausvaihtoehdon välillä oli 61,1 prosenttia ja 38,9 prosenttia.

Kysymys 11. Oppilailta kysyttiin myös kokevatko he saavansa tarpeeksi kannus-

tusta opettajaltaan ja luokkatovereiltaan. Kysymyksessä oli valmiit vastausvaihtoehdot 1. Kyllä, 2. Ei. Vastaus pyydettiin myös perustelemaan. Yksi oppilaista valitsi ”Ei” vastausvaihtoehdon. 15 oppilasta valitsi ”Kyllä” vastausvaihtoehdon. Kaksi oppilasta on kirjoittanut kysymykseen, ettei osaa sanoa. ”Kyllä” vastausvaihtoehdon oli valinnut 83,3 prosenttia ja ”Ei” vastausvaihtoehdon prosenttiosuus on 5,6 prosenttia.

Valtaosa oli sitä mieltä, että he saavat tarpeeksi kannustusta sekä opettajilta, ja luokkatovereiltaan. Oppilaiden mielestä opettajat ja luokkatoverit neuvovat mitä pitää tehdä, mikäli ei itse tiedä ja auttavat mikäli ei osaa itse. Opettajat ja oppilaat kannustavat tekemään parhaansa. Opettajat tukevat saamaan hyvän todistuksen, jopa kutonen, voi olla paras.

Kyllä, miten: *”Jopa 6 nro. Kokeessa voi olla luokan paras :D.”* (oppilas 13)

Kyllä, miten: *”Kehutaan silloin kun onnistuu ja kerrotaan mikä meni väärin jos menee jokin vääri.”* (oppilas 9)

Ei, miksi: *”Minulla on todettu koulufobia ja ihmisillä on usein vaikeuksia ymmärtää asiaa. Poissaoloista tulee usein negatiivista palautetta.”* (oppilas 3)

Kyllä, miten: *”Kannustetaan tekemään aina parhaansa, se riittää.”* (oppilas7)

Kysymys 11. Opettajilta kysyttiin saavatko he omasta mielestään tarpeeksi tukea ja ohjausta työyhteisöltään tai mahdollisesti muilta yhteistyökumppaneilta. Lähes kaikki olivat sitä mieltä, että saavat tukea ja ohjausta, työyhteisöltään sekä muilta mahdollisilta yhteistyökumppaneilta. Yksi opettajista mainitsi, että lähikoulujen rehtorit Porissa suhtautuvat kotikouluun niuvasti.

” Lähin esimieheni on hyvin ammattitaitoinen ja olenkin oppinut häneltä paljon. Työyhteisö muutenkin pieni ja mukava, joten aina olen tukea saanut ongelmatilanteissa.” (opettaja 5)

” Saan tukea työhöni koko työyhteisöltä. Yhteistyö ns. lähikouluihin toimii hienos-

ti.” (opettaja 1)

”*Lastenkodin henkilökunnalta saa tukea, lähikoulujen rehtorit Porissa suhtautuvat nuivasti.*” (opettaja 4)

6.7. Kotikoulun vahvuudet

Kysymys 12. Oppilailta kysyttiin mitä vahvuuksia he näkivät kotikoululla olevan ja kirjaamaan niistä kaksi tärkeintä. Tärkeimpiä vahvuuksia koettiin olevan: 1) pienryhmä, 2) ryhmähenki, 3) yksilön huomioiminen, saa apua, kun sitä pyytää ja tarvitsee, 4) luokassa ei ole häiriötekijöitä, 5) saa opiskella omassa tahdissa sekä 6) luokassa on rentoa.

Kysymys 8. Opettajat näkivät vahvuuksina myös pienryhmän. Heillä on aikaa kohdata oppilaat, oppilailla on mahdollisuus saada välitön palaute ja opettajilla on mahdollisuus välittömään reagointiin. Toisena asiana nousi esiin, että kotikoulun väellä on moniammatillinen työryhmä käytettävissä.

”*Pieni ryhmäkoko mahdollistaa oppilas läheisemmän opetustyylin. Laitos tukee rahallisesti retkiä/tutustumisia. Joustaminen erilaisissa asioissa on helpompaa.*” (opettaja 1)

”*Moniammatillinen työryhmä koko ajan käytettävissä.*” (opettaja 4)

”*Tällä hetkellä aika hyvä ryhmä, jolloin olen saanut keskittyä kunnolla opettamiseen. Ei ole aikaa mennyt muiden asioiden selvittelyyn. Joutuu myös miettimään, miten opettaa asiat helpolla tavalla, jotta kaikki ymmärtävät (oppilaiden taso heikkoa). Itse opin uutta lähes päivittäin oppiaineiden myötä.*” (opettaja 5)

6.8. Kotikoulun heikkouksia

Kysymys 13. Oppilaita pyydettiin määrittelemään mihin asioihin olivat tyytymättömiä kotikoulussaan. Tärkeimpiä asioita kotikouluun tyytymättömyyteen on: 1) sijainti, usein lastensuojelulaitokset sijaitsevat hieman syrjemmässä paikassa, kuten myös kotikoulut. 2) tilat, kotikoulun tilat ovat usein pienet, eikä näin ollen ole mahdollisuuksia saada kotikouluun samanlaisia puitteita kuin normaalissa koulussa. 3) levottomuus, muuta oppilas kokivat, etteivät he saa luokassa työrauhaa. 4) vähäinen mahdollisuus valita haluamiansa vapaasti valittavia aineita ja joidenkin aineiden vähyys.

Kysymys 9. Opettajilta pyydettiin arvioimaan rajaako kotikoulu toimintaympäristönä jollakin tapaa käytettäviä opetusmenetelmiä tai tavoitteena olevaa oppimista. Opetustilat ja välineet nousivat vahvimmin esiin. Erilaisia opetusluokkia ja tiloja pitäisi olla erilaisia esimerkiksi kemianluokka, liikuntasali ja tekstiililuokka. Näitä opetustiloja ja luokkia harvemmin on kotikoulussa ja näin ollen usein materiaaleissa ja välineissä saattaa olla puutteita.

”Kotikoulussa ei ole uusinta tekniikkaa valitettavasti käytössä, toisaalta oppilasaines on usein sellaista, että vaatii vain ” kädestä pitäen ” - opetusta. Samoin puuttuu liikuntasali, fysiikan – ja kemian välineet ym., mutta onneksi lähiympäristö tarjoaa kaiken tarvittavan. ” (opettaja 5)

” Liikuntatiloja ei ole itsellä käytettävissä eikä esim. kemian luokkaa, aineenopettajien asiantuntemusta oppiaineista ei ole kaikissa aineissa. ” (opettaja 4)

6.9. Kehittämismahdollisuuksia kotikoulu toimintaan

Kysymys 14. Oppilaita pyydettiin vielä lopuksi kirjoittamaan miten he kehittäisivät ja muuttaisivat kotikoulun toimintaa. Valtaosa oppilaista oli jättänyt tähän kysymykseen vastaamatta. Oppilaat, jotka olivat vastanneet tähän kysymykseen, olivat maininneet muutamia asioita, miten haluaisivat kehittää, muuttaa kotikoulun

toimintaa. Satunnaiset oppilaat olivat kirjoittaneet haluavansa mahdollisuuden valita omat valinnaiset aineet. Kotikoulussa ei välttämättä ole samanlaiset mahdollisuudet opiskella ja valita valinnaisia aineita, kuin normaalikoulussa. Joukossa oli muutama oppilas, jotka mainitsivat, että opetus tapahtuisi oppilaan ehdoilla. Tarkoittivat tätä sillä, että jokainen oppilas on oma yksilönsä, eikä kaikilla ole samat resurssit ja voimavarat opiskella. Opetus pitäisi tapahtua oppilaan ehdoilla, jaksamisen mukaan. Vastauksissa oli myös yksi maininta siitä, että koulukiusaaminen loppuisi.

”Lisää aineita.” (oppilas 14)

”En muuttaisi paljoa, vain koulukiusaamisen haluaisin loppuvan kokonaan.” (oppilas 7)

”Opetus olisi enemmän oppilaan ehdoilla, jaksamisen ja pystyvyyden mukaan.” (oppilas 3)

Kysymys 14. Opettajilta kysyttiin samaa asiaa, miten he kehittäisivät, muuttaisivat kotikoulun toimintaa. Vastauksissa nousi esiin, että kotikoulun opettajat toivoisivat parempaa yhteistyötä muun väen kanssa. Opettajat toivoivat yhteistyötä muiden kotikoulujen ja normaali koulujen kanssa. Opettajat toivoivat myös arvostusta muilta viranomaisilta.

”Haluaisin kotikoululle ” virallistetun” aseman ja että työtämme arvostaisivat myös muut kouluviranomaiset.” (opettaja 4)

”Toivoisin enemmän johdonmukaista yhteistyötä, koulun ja talon työntekijöiden toimintaan. (koulupäivän merkitys muulle talon toiminnalle.)” (opettaja 3)

6.10. Opettajien arviointi omaan työturvallisuuteen ja oma asema työssään

Kysymys 12. Opettajilta kysyttiin miten he arvioisivat omaa työturvallisuuttaan.

Opettajat olivat tietoisia tähän työhön liittyvistä uhkatekijöistä, mutta eivät kuitenkaan ole tunteneet oloansa turvattomaksi, jotkut mainitsivat, etteivät osaa pelätä oppilaita.

”Vaikka olen tietoinen mahdollisista työhön liittyvistä uhkatekijöistä, en osaa pelätä. Toki miehen läsnäolo koulussa tuo turvaa, opettajallekin.” (opettaja 12)

”Työturvallisuuteni on kiitettävällä tasolla. En ole koskaan tuntenut oloani turvattomaksi” (opettaja 1)

”Joskus on ollut vauhtia ja vaarallisia tilanteita. Pienet konfliktit kuuluvat asiaan. Ne ovat työn suola tai pippuri. Ei ne lapset vahingossa ole kotikouluun ole päätyneet.” (opettaja 2)

Kysymys 13. Opettajia pyydettiin arvioimaan oppilaidensa suhtautumista heihin, mikä oli heidän oma roolinsa luokassa. Opettajat kokivat, että oppilaat arvostavat heitä. Toiset opettajat mainitsivat olevansa tarkkoja/tiukkoja ja toiset mainitsivat olevansa lepsua, jotka oppilaat tunnistivat myös. Moni mainitsi, että huumori auttaa opetukseen.

”Oppilaat pitävät minua rauhallisena, luotettavana, mutta ajoittain ehkä hieman lepsuna.” (opettaja 3)

”Mielestäni he suhtautuvat hyvin. Olen hyvin vaativa, tarkka, mutta osaan joustaa kun tarve vaatii. Huumorilla pääsee monta kertaa eteenpäin.” (opettaja 1)

”Mielestäni luokassa on hyvä työskentelyhenki. Uskoisin, että olen oppilaiden yläpuolella enkä ainakaan ole joutunut heidän taholtaan nimittelyn tms. kohteeksi. Huumorin sävyttämä suhde. Oppilaat kyllä tottelevat opettajaa.” (opettaja 5)

7. POHDINTA

Osa oppilaiden vastauksista yllätti. Paneutuminen ja tietynlainen vakavuus kysymyksiin suhtautumisessa olivat todella ihailtavia. Avoimiin kysymyksiin oli pitkiä vastauksia, joissa oli saatettu pohtia asiaa usealta eri kannalta. Murto-osa vastauksista oli hämmentäviä, sekavia tai provosoivia. Jotkut olivat jättäneet paljon vastaamatta, syynä on saattanut olla muun muassa kiinnostuksen puute tai kysymyksen vaikeus. Muokkasimme kysymykset todella moneen kertaan ja yritimme saada ne selkeiksi, mutta jälkeinpäin katsoen ja vastaukset luettuamme ymmärsimme, että osa kysymyksistä oli yhä jäänyt ehkä hieman epäselviksi. Eräs opettaja soitti meille ja kysyi selvennystä erääseen kysymykseen, tämän näimme erittäin hyvänä. Kysyjällä oli rohkeus ottaa yhteyttä epäselvässä kysymyksessä ja kysyä selvitystä ja näin saimme luotettavamman vastauksen.

Kysyimme opettajilta ja oppilailta mitä he näkivät kotikoulun heikkouksina ja vahvuuksia sekä mahdollisia kehittämisehdotuksia heillä olisi. Monet oppilaista olivat tyytyväisiä kotikouluun jo sellaisena järjestelmänä kuin se nyt on, joillakin oli kuitenkin parannusehdotuksia. Kotikoulut ovat yleensä todella pieniä yhteisöjä, jotka toimivat yleensä lastensuojelulaitosten yhteydessä, niitä ei ole rakennettu koulurakennuksiksi. Näin useimmiten oppilaille ei ole käytettävissä muun muassa kemianluokkaa, liikuntasalia tai muuta materiaalia ja välinettä. Tässä oppilaiden ja opettajien vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Toivottiin mahdollisuuksia enemmän opetukseen, joka aineluokan puuttuminen rajasi pois. Eräs opettaja oli vastannut, että vaikka monia puutteita on, lähiympäristö tarjoaa kuitenkin kaiken tarvittavan. Toisaalta ajattelimme, että välineiden ja tilojen puuttuminen luo oppilaille ja opettajille mahdollisuuden luovuuteen, koska vaikka välineet puuttuisivat, niin asia täytyy silti oppilaille opettaa, tavalla tai toisella. Ja tämä saattaa avata oven luovuuteen kotikoulun väellä, jota ei osata käyttää kunnallisessa koulurakennuksessa.

Koska montaa materiaalia ja välinettä ei ole käytössä, useat vapaasti valittavat kurssit ovat pois suljettuja. Ei ole kuin muutama vaihtoehto ja niitäkään ei välttä-

mättä ole aina mahdollista itse valita. Tilojen pienuus ja materiaalien vähyys ovat enemmän sääntö kuin poikkeus kotikouluissa. Jotkut oppilaat nostivat myös ongelmaksi kotikoulun sijainnin, lastensuojelulaitokset ovat pääosin syrjemässä ja näin myös useimmiten koulut. Sijainnin tarkoituksena on kuitenkin lapsen hyvinvointi ja mahdollisten ongelmien ja ärsykkeiden sulkeminen pois.

Vaikka luokat ovat pieniä, suurimmassa luokassa kyselymme mukaan oli kahdeksan oppilasta, niin kaikki oppilaat eivät kokeneet saavansa työrauhaa. Tunneilla saattaa olla melko levotonta, koska luokka on kuitenkin erityisluokka. Paljolti tämä on myös kiinni opettajan ohjaus- ja opetustyylistä, minkälainen luokka hänellä on. Monilla kotikoulussa käyvillä nuorilla on oppimisvaikeuksia, jolloin pienikin häiriö, voi olla todellinen häiriö. Kuitenkin valtaosa oppilaista olivat sitä mieltä, että kotikoulun pienryhmä, on kotikoulun suuri vahvuus, opettajat olivat myös samaa mieltä.

Eräs oppilas koki, että heitä ei kohdella tarpeeksi yksilöinä, koulussa ei edetty oppilaan jaksamisen mukaan. Kotikoulun pitäisi pienryhmänsä ansiosta kyetä enemmän yksilölliseen ohjaukseen ja opetukseen kuin ”normaali” koulu. Näin oli usean oppilaan kohdalla, valtaosa koki, että opettajat kohtelivat heitä yksilöinä, oppilaat kokivat saavansa tarpeeksi tukea ja apua opettajiltaan.

Edeltävien aiheiden lisäksi jotkut opettajat nostivat esiin yhteistyön puutteen talon muun väen kanssa, joka saattaa tulla ongelmaksi. Kotikoulun opettajilla on se rikkaus, että he pääsevät tuntemaan myös oppilaidensa elämää koulunkin ulkopuolella, johon ei ole mahdollisuutta ”normaali” koulussa. Tietenkin jos yhteistyö puuttuu, tämä voi olla hankalaa. Ja se hyöty mikä yhteistyöllä voitaisiin saavuttaa, jää saavuttamatta.

Koska kotikoululla ei ole virallistettua asemaa, niitä ei ymmärretä, ei ymmärretä välttämättä opettajia tai oppilaita muiden kouluviranomaisten taholta. Tämä vie varmasti työn mielekkyyttä pois niin opettajilta kuin oppilailtakin. Kotikoululla ei ole virallistettua asemaa, tai edes nimeä.

Itse näimme tärkeänä kehitysaskeleena yhdenmukaisuuden, tasavertaisuuden ja

samanlaisen aseman saamisen jokaiselle kotikoululle. Kuten aiemmin jo työsämme mainitsimme, Satakunnan alueella on kolme kuntaa, joihin kunta hankkii ja kustantaa opettajat. Tämä on erittäin suuri eriarvoisuus kotikoulujen välillä. Vaikka kotikouluissa saa opettaa lähes ketä tahansa, olisi suotavaa, että luokanopettaja olisi erityisopettaja tai ainakin opettaja, jolla olisi kokemusta erityisnuorista. Luokanopettajan työtaakka on muutenkin suuri, koska on yleensä vain yksi opettaja, tällä yhdellä täytyy olla valtava yleistieto, sillä hän opettaa kaikki aineet.

Toivomme, että kotikoulut ja niiden henkilökunta saavat yhteisen ja yhtenäisen arvostetun ja virallistetun aseman, joka vaikuttaa myös heidän jaksamiseensa. Monet opettajat kiittelivät esimiestään, sekä työkavereitaan, jota ilman he eivät jaksaisi.

7.1. Opinnäytetyön johtopäätökset

Opinnäytetyömme tulosten perusteella näyttää siltä, että kotikoulu mahdollisuus lastensuojelulaitoksissa asuville lapsille on erittäin hyvä asia, usein oppilaan viimeinen mahdollisuus. Kotikoulun oppilaat kärsivät muun muassa psyykkisistä - ja sosiaalisista syistä johtuvista vaikeuksista, jolloin pienryhmä, kotikoulu, on viimeinen ratkaisu. Tämä on monen oppilaan ainoa mahdollisuus enää saada päättötodistus, ja jatkaa mahdollisesti jopa eteenpäin opiskelua. Oppilaiden taustalla on yleensä erilaisia ongelmia, jotka haittaavat niin sanottua ”normaali” koulun käymistä, tällöin pieni ryhmä, jossa saa lähes rajattomasti tukea ja kannustusta on paras vaihtoehto. Pienessä ryhmässä nuorelle tulee myös helposti turvallinen olo, jolloin oppiminen sujuu ja uskaltaa olla oma itsensä.

Kun kotikoulu alkaa sujua, voisi olla hyvä, että oppilaille tekisi hyvää osallistua aluksi kokeiluluontoisesti, ”normaali” kouluun, jolloin yhteys suureen maailmaan palaisi ja olisi pakko oppia sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Tällöin myös ei unohdaisi niin sanotut koulunormit, joita ei kotikoulussa juuri ole. Esimerkiksi miten tunteilla käyttäytyään ja miten muiden kanssa ollaan. Eräs vastaajistamme ker-

toi, että hänen oppilaansa osallistui aluksi kunnalliseen opetukseen muutaman ker-
ran viikossa ja siirtyi yleisopetukseen lopulta kokonaan. Tämä oli varmasti suuri
voitontunne opettajalle, hän oli kyennyt saattamaan oppilaan takaisin normaali
yhteisöön.

LÄHTEET

- FINLEX - Valtion säädöstietopankki. Perusopetuslaki. 628/1998. [viitattu 10.9.2008]
www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perusopetuslaki
- FINLEX – Valtion säädöstietopankki. Lastensuojelulaki. 417/2007. [viitattu 8.12.2008]
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelu>
- Hakkarainen, M. 2006. Mikä ohjaa sijoituspäätöksiä. Perhehoito 22 (3), 6-8.
- Jahnukainen, M., Kekoni, T. & Pösö, T. 2004. Nuoruus ja koulukoti. Teoksessa. Sinkkonen, H-M. Koulukodin vaihtoehtona kotikoulu. Helsinki. 119-121
- Kuoppala, T. Lastensuojelulaitokset Suomessa. [sähköpostiviesti] lähetetty 11.12.2008 15:51. [viitattu 11.12.2008].
- Känkkänen, P. & Laaksonen, S. Selvitys sijaishuollon ja jälkihuollon nykytilasta ja kehittämistarpeista. 31.1.2006. [viitattu 15.11.2008]
<http://www.sosiaaliportti.fi/file/7d9702b1-7343-49cf-a3e8-36d4ceb9ead1/loppuraportti.pdf>
- Lastensuojelukeskusliitto. Lastensuojelu ja sijaishuolto. [viitattu 10.10.2008]
http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=84#sijaishuolto
- Lastensuojelulaitos Ravani Oy. Koulu. [viitattu 3.11.2008] www.ravanikoti.fi
- Länsi-Suomen lääninhallitus. Ohjeita yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamiseen. 28.5.2008. [viitattu 17.11.2008]
[www.laanhallitus.fi/lh/lansi/sto/home.nsf/files/0E2AE28C22631D2EC22574C6001EA0AB/\\$file/Ohjeita%20yksityisen%20lastensuojelulaitoksen.pdf](http://www.laanhallitus.fi/lh/lansi/sto/home.nsf/files/0E2AE28C22631D2EC22574C6001EA0AB/$file/Ohjeita%20yksityisen%20lastensuojelulaitoksen.pdf)
- Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. 16.1.2004. [viitattu 8.12.2008] <http://www.oph.fi/SubPage.asp?path=1,17627,1558>
- Opettajan verkkopalvelu. Kotiopetus. [viitattu 16.10.2008]
www.edu.fi/peruskoulu/liitteet/kotiopetus.pdf
- Perhehoitoliitto ry/Pelastakaa lapset ry. Pride-kirja Ensimmäinen tapaaminen. [viitattu 28.11.2008] http://www.pesapuu.fi/files/1972/1_pride_kirja_300608.pdf
- Porin koulutusvirasto. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto. 12.9.2008.
- Puura, M. Huostaanotettujen lasten opetuksen järjestämistä täsmennetty. 17.12.2007. [viitattu 18.10.2008]
http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;827;131810;131813

Puura, M. Uusi lastensuojelulainsäädäntö voimaan 1.8.2008 – miten se vaikuttaa opetustoimeen. 18.12.2007. [viitattu 9.10.2008]
http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;351;827;131810

Salomaa, M. Henkilökohtainen tiedonanto. 20.10.2008.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Avohuollon tukitoimet. 20.11.2006 [viitattu 23.12.2008] <http://www.stm.fi/Resource.phx/vastt/perhe/prsuoj/lastensuoj.htx>

Stakes – Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Lastensuojelu 2007. Tilastotiedote 23/2008. 15.8.2008. [viitattu 15.11.2008]
<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojelu.htm?TextSize=x-large>

Stakes – Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Yksityiset sosiaalipalvelutoimipaikat päätoimialan mukaan 2001-2007. 25.6.2008 [viitattu 11.12.2008]
<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Sosiaalipalvelut/ykssospalveluttiedote.htm>

Vaskuri, J. 2006. [viitattu 9.10.2008] <https://norssiportti.oulu.fi/file.php?20>

Wikipedia vapaa tietosanakirja. Kotikoulu. 2008. [viitattu 15.9.2008]
<http://fi.wikipedia.org/wiki/Kotikoulu>

Mäki-Lohiluoma, K-P & Lovio, M. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden maksuosuuden määräytyminen . Julkaisija Eila Grym 06.05.2008.
http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;63;375;132839;138159;138162

Hyvä vastaanottaja,

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Satakunnan ammattikorkeakoulun Porin sosiaali- ja terveystieteiden yksiköstä. Olemme tekemässä opinnäytetyötä aiheesta ”Kotikoulu vaihtoehtona”. Opinnäytetyömme käsittelee kotikoulua vaihtoehtona yleisopetukselle lastensuojelunasiakkaille.

*Keräämme opinnäytetyöhömmä osan aineistosta puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla. Lomake lähetetään Satakunnan alueella oleviin lastensuojelulaitoksiin joissa on kotikoulu, kyselylomakkeet ovat suunnattu sekä kotikoulujen opettajille sekä koulunsa päättävälle yhdeksäsluokkalaisille. **Vastauksenne ovat meille ensiarvoisen tärkeitä!***

Toivomme, että täyttäisitte kyselylomakkeet mahdollisimman rehellisesti ja lähettäisitte ne meille takaisin palautuskuorissa **lokakuun 2008 aikana**.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja kenenkään henkilön tiedot eivät paljastu tuloksista.

Kiitos jo etukäteen vastauksistanne!

Porissa 19.9.2008

Marianne Hellman
yhteystiedot

Teresa Ruisma
yhteystiedot

Marianne Hellman
yhteystiedot

Teresa Ruisma
yhteystiedot

Lastensuojelulaitos
yhteystiedot

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Olemme Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaalialan (sosionomi AMK) opiskelijoita, suuntautumisvaihtoehtonamme on erityisryhmien ohjaus.

Teemme opinnäytetyötä aiheesta ”Kotikoulu vaihtoehtona”, tavoitteenamme on tutkia kotikoulua vaihtoehtona yleisopetukselle lastensuojeluasiakkaalle. Meitä kiinnostavat Satakunnan alueen kotikoulujen yhdeksäsluokkalaisten sekä heidän opettajiensa ajatukset ja mielipiteet kotikoulusta.

Tarkoituksenamme on kerätä aineistoa kyselylomakkeen avulla. Toiveemme on, että kyselyyn vastaisivat kaikki Satakunnan kotikoulujen yhdeksäsluokkalaiset sekä heidän opettajansa. Vastaukset käsittelemme luottamuksellisesti, eikä tuloksista luonnollisestikaan ilmene vastaajan henkilöllisyys.

Toivomme saavamme vastauksen tähän anomukseen ja kyselyihin lokakuun 2008 aikana.

Pyydämme teiltä lupaa tutkimuksemme suorittamiseen kyselylomakkeen avulla lastensuojelulaitoksessanne. Jos haluatte saada lisää tietoa opinnäytetyöstämme, voitte ottaa meihin yhteyttä. Ohjaavana opettajanamme toimii lehtori Matti Virtalaine, matti.virtalaine@samk.fi.

Porissa 19.9.2008

Ystävällisin terveisin,

Marianne Hellman

Teresa Ruisma

OPETTAJAKYSELY

Hyvä vastaaja!

Olemme Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaalian opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä aiheesta: Kotikoulu vaihtoehtona. Opiskelemme sosionomin tutkintoa ja suuntaavina opintoina meillä on erityisryhmien ohjaus. Tavoitteenamme on valmistua talvella 2008–2009. Kyselyn tarkoituksena, on selvittää Satakunnan alueen kotikoulujen yhdeksäsluokkalaisten ja heidän opettajien ajatuksia kotikoulusta.

Toivomme Sinun vastaavan kysymyksiimme arvioimalla kokemuksiasi kotikoulusta sekä omia kokemuksiasi kotikoulun opetuksesta ja siten auttamaan meitä opinnäytetyössämme.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin täydentämällä tyhjä kohta tai rengastamalla kysymykseen tuleva vaihtoehto.

1. Sukupuoli:

1. Nainen

2. Mies

2.

Olen opettanut kotikoulussa___ vuotta.

3.

Luokassani on___oppilasta.

4. Arvioi kotikoulun opetusta. Millä tavoin näet kotikouluopetuksen olevan tärkeää ja perusteltua opetuksessa oleville lapsille?

5. Mihin asioihin ja miksi voit olla tyytyväinen omassa opetustyössäsi? Mihin kaipaisit parempia toimintaedellytyksiä?

6. Minkälaista ammattitaitoa ja osaamista opetustyö mielestäsi kotikoulussa opettajalta edellyttää?

7. Mikäli oppilaasi osallistuvat jossakin määrin yleisopetuksen opetukseen, arvioi sen hyötyä oppilaalle?

8. Arvioi kotikoulun vahvuuksia, mitä erityisiä mahdollisuuksia kotikoulu opettamisen ja oppimisen näkökulmasta sinulle tarjoaa?

9. Arvioi kotikoulun heikkouksia, mitä erityisiä asioita sinulta jää kokematta kotikoulu opettamisen ja oppimisen näkökulmasta?

10. Tuleeko sinun mielestäsi oppilaasi tarpeeksi huomioiduksi? Miten itse pystyt vaikuttamaan asiaan? Perustele valitsemasi vaihtoehto.

1. Kyllä

2.Ei

11. Saatko omiin tarpeisiisi nähden tarpeeksi tukea ja ohjausta työyhteisöltäsi tai mahdollisesti muilta yhteistyökumppaneiltasi? Perustele valitsemasi vaihtoehto.

1.Kyllä

2.Ei

12. Arvioi omaa työturvallisuuttasi. Tunnetko olosi joskus turvattomaksi työpaikassasi?

13. Miten oppilaasi suhtautuvat sinuun, millaiseksi koet oman roolisi luokassa?

14. Miten kehittäisit, muuttaisit kotikoulun toimintaa?

OPPILASKYSELY

Hyvä vastaaja!

Olemme Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaali-alan opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä aiheesta: Kotikoulu vaihtoehtona. Opiskelemme sosionomin tutkintoa ja suuntaavina opintoina meillä on erityisryhmien ohjaus. Tavoitteenamme on valmistua talvella 2008–2009. Kyselyn tarkoituksena, on selvittää Satakunnan alueen kotikoulujen yhdeksäsluokkalaisten ja heidän opettajien ajatuksia kotikoulusta.

Toivomme Sinun vastaavan kysymyksiimme arvioimalla kokemuksiasi kotikoulusta ja saamastasi opetuksesta siellä ja siten auttamaan meitä opinnäytetyössämme.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin täydentämällä tyhjä kohta tai rengastamalla kysymykseen tuleva vaihtoehto.

1. Ikä ____ vuotta

2. Sukupuoli:

1. Nainen

2. Mies

3.

Olen käynyt kotikoulua _____ vuotta.

4. Mitä hyviä puolia ja oppimisen kannalta tärkeää kotikouluopetuksessa sinä näet?

6. Miten arvioisit arvosanasi muuttuneen, kun olet siirtynyt kotikouluun, vai onko huomattavaa muutosta suhteessa tapahtunut?

7. Arvioi missä asioissa ja millä tavoin opettajat ovat sinun mielestäsi osaavia ja ammattitaitoisia opetustyössään?

8. Jos osallistut myös yleisopetukseen, missä aineissa ja montako kertaa viikossa?

9. Jos olet mukana yleisopetuksessa, millä tavoin se mielestäsi täydentää ja tukee kotikoulussa saamaasi opetusta?

10. Koetko saavasi tarpeeksi opettajalta henkilökohtaista ohjausta ja tukea riittävässä määrin silloin, kun opittavan asian omaksumisessa on vaikeuksia?

1.Saan, miten:

2.En, miksi:

11. Onko opettajilla mielestäsi aikaa kuunnella ja henkilökohtaisesti kohdata sinua?

1.Kyllä

2.Ei

12. Onko sinulla luokassasi mahdollisuus työskennellä häiriöttömästi, saatko siellä tarvittavan työrauhan?.

1.Kyllä

2.Ei

13. Saatko mielestäsi tarpeeksi kannustusta opettajilta sekä luokkatovereiltasi? Perustele valitsemasi vaihtoehto.

1.Kyllä, miten:

2.Ei, miksi:

14. Arvioi kotikoulun vahvuuksia?

15. Arvioi kotikoulun heikkouksia?

16. Miten kehittäisit, muuttaisit kotikoulun toimintaa?
